

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-
évre 7 korona. Egyes szám ára 30 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium;
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

1848: XX. és kath. autonomia.

Országos zsinatunk most zárult első ülés-
szakának legnevezetesebb okmánya az 1848:
XX. t.-c. végrehajtása tárgyában kiadott nyi-
latkozat.

Jelen alkalommal nem kívánok e nyilatkozat
fejtegetésébe vagy bírálatába bocsátkozni, hanem
azt kívánom megvilágítani, honnan és hogyan
kerültek a nevezett törvénycikk 2. és 3. §-ai a
magyar törvénygyűlés elé.

A vallásfelekezetek közötti tökéletes egyen-
lőség és viszonyosság, valamint az összes egy-
házi és iskolai szükségletek közálladalmi költség-
ből való fedezése, ez a két, nagy horderejű elv
és kívánság legelőször Debreczenben hangzott el,
ott nyert határozott alakot s onnan jutott el a
törvényhozó testületbe.

A tiszántúli református egyházkerület Deb-
reczenben, 1848 március 22. és 23. napjain
rendkívüli közgyűlést tartott, mely Szoboszlai Pap
István superintendens indítványára és az ő mun-
kálata nyomán, feliratot intézett az országgyűlés-
hez „felekezetünk háromezrzedes szenvedéseinek
megszüntetése s szabadságunknak teljes mérték-
beni megadása” érdekében.

Ez a felirat, vagy mint akkor nevezték,
petitio, 10 pontban adja elő az egyházkerület
„közóhajtásait”, mely pontok közül itt most csak
a célomra tartozókat közlöm:

1. Kívánunk általános lelkiismeret-szabad-
ságot, hitfelekezetek közötti teljes és tökéletes egyenlő-
séget és viszonyosságot, következésképen az ural-
kodó s bevett vallásoknak nevét, emlékezetét,
eszméjét is örökre megszüntetni kívánjuk.

2. Kívánjuk, hogy minden vallásbeli feleke-
zet egyházi szükségait az álladalom kincstára tel-
jesítse; hivatalnokait az álladalom fizesse, nyug-
díjazza, felekezeti népesség arányában.

3. Minden hitfelekezeti iskoláknak közöltsé-
geit, úgyszintén az azokban tanító egyéneknek
fizetését, nyugdíjazását az álladalom fizesse.

Ime ebből a három pontból jött létre az 1848:
XX. t.-c. 2. és 3. §-a! Az egyházkerület ugyanis
a feliratot 3000 példányban kinyomatta s intéz-
kedett, hogy a példányok ne csak a testvér
egyházkerületekhez küldessenek meg, hanem a
követi és főrenditábla tagjai között is szét-
osztassanak.

Az 1848: XX. törvénycikk felett folyt elő-
készítő tanácskozásokról nagyon érdekes és érté-
kes részletet közölt *Kossuth Lajos*, tehát a leg-
illetékesebb forrás, „visszapillantás 48-ra” cím
alatt Turinban, 1871 január 12-én két hatáskor.

„Midőn a vallás dolgáiban törvény felett
előkészítő tanácskozásaink folynának, Lonovits,
Csanádnak nagytekintélyű akkori püspöke engem
e szavakkal szólított meg:

Önök a catholica vallás uralkodó vallási
állását meg akarják szüntetni s az egyenlőség
elvét akarják felállítani. Ám legyen. Hanem re-
ményilem, irányunkban is igazságosak lesznek
Önök. Nemcsak a protestánsoknak vannak sérel-
meik, nekünk is vannak. Az állam oly hatalmat
arrogál magának, oly befolyást, avatkozást, kor-
látozást gyakorol egyházunk irányában, ami a
vallás szabadságával össze nem egyeztethető.
Míg uralkodó vallás voltunk, türtük ezeket azon
előnyökért, melyeket nekünk ez állás nyújtott.
De ha ez állás megszűnik, nincs ok, amiért
tovább türjük. Ha a vallásfelekezetek közti egyen-
lőség kimondatik, én követelni fogom, hogy egy-
házunk szintazon autonomiával bírjon, mellyel a
protestánsok bírnak. Remélem, pártolni fog Ön.

Kétségtelenül — felelém — még csak azon,
talán nem épen egészen lényegtelen kis különb-
ségbe sem fogok aggatózni, hogy a protestánsok
sem Genftől, sem Berlintől nem függnék, mint
Önök függnék Rómától. Önök magyar polgárok;
a magyar törvény letéteményesei fel fognak tudni,
reményilem, ügyelni, hogy a mindenkit egyenlően
kötelező magyar törvényt, magyar polgárok ne
sérthessék, akármit rendelnek is nekik Rómából.
Igenis, pártolni fogom Önök egyházának autono-

mikus szabadságát, úgy, mint a magamét. Ön természetesen az egyházzól szól *s az egyház a hívők egyeteme; azé a rendelkezési jog, nem az egyház szolgálé, a papoké.* Hiszen, szóval legalább, a pápa is az Isten szolgáló szolgájának nevezi magát. Tehát pártolni fogom. Hanem a syllogismusnak corollariuma is van. Aki azt mondja: én felmondom a függést az államnak, nem türöm semmi rendelkezését, semmi avatkozását, szóval semmit abból, amit így neveznek: *jura majestetica circa sacra*, annak azt is kell mondania, hogy „*de nem is veszek igénybe semmi javadalmakat, semmi ellátást az államtól.*” Ezt Ön, ki oly nagymester a logikában, nem lehet, hogy természetesnek, igazságosnak el ne ösmerje. Ha Önnek makói tisztartója azt mondaná: én felmondok püspökségednek minden függést, minden avatkozási jogot, autonom tisztartó leszek, de a fizetést megtartom, nem gondolom, hogy Méltóságod ezt méltányosnak találná. Remélem tehát, midőn az autonomiát indítványozza Ön, egyszerűs mind ki fogja Ön jelenteni, hogy a magas clerus az államtól eddig élvezett ellátásról és javadalmakról önként lemond. Hálás elismeréssel fogjuk az autonomia e szükségszerű corollariumát törvénybe iktatni, a magyar catholicus clerus örök dicsőségére.

A discursus ennnyiben maradt s a diskurzussal a dolog is.“

A tanuságot levonni nem én reám tartozik.

Vonja le a magyar népnek ös tulajdona, a józan ész.

Ime, ez a Kossuth Lajos felfogása a kath. autonomiáról. Nagyon érdemes felette gondolkodni ma is, amidőn r. kath. atyánkfiai csakis azért követelik és sürgetik az autonomiát, hogy ennek címén az összes egyházi vagyont kivonhassák az állami ellenörzés, söt rendelkezés alól és mint kétségtelen magánjogi természetű birtokot, az egyház tulajdonául átkebeleztessek. Holott nagyon előkelő s hozzá róm. kath. vallású jogtudósok kimondják, hogy a világi nemesi birtokra vonatkozó tulajdonjog ma kizárólag a magánjog, az egyházi (papi) birtokra vonatkozó tulajdonjog pedig a közjog körébe tartozik. Az előbbi vagyomhoz ma már a koronának semmi köze, *míg az utóbbinak a korona ma is épen úgy főtulajdonosa, söt mondhatjuk, tulajdonosa, mint volt 1848 előtt.*

Hogy a korona, a kath. autonomia tervbevett alakban való engedélyezésével, illetve beciketyezésével lemond-e erről a mérhetlen nagy-kiterjedésű és kiváló fontosságú jogáról, arra nézve most nem akarok jövendölésekbe bocsátkozni, de egyetlen megjegyzést még szükségesnek látok megtenni.

Ha csakugyan letesül a r. kath. autonomia s kiadatik neki, korlátlan tulajdon és rendelkezési joggal az egyházi vagyom, nyomban annak a kérdésnek eldöntése következik, hogy mily összegű tőke vagy évi dotáció illeti meg *aránylag* a protestáns, közelebbről a református egyházat?

Tárca

Bevezető beszéd

a debreczeni református főgimnázium ifjúsági Gyűlekezetének a 400-dos reformáció emlékére rendezett ünnepén.

— 1917. november 11-én. —

Tisztelt Közönség! A reformáció 400 esztendő jubileumát ünnepeljük. Mi volt a reformáció? Sok mindent elmondhatunk róla, de az a legtalálób, amit Kálvin jeligéjeül választott: *Post tenebras lux.* A sötétség után világosság. Ahol világosság van, ott melegség is van s a kettő együt az élet forrása. A reformáció tehát egy messzekiható életjelenség. A megsontosodott nézetek és a megdermedt rendszerek élettelen, sötét világából szabad mezőkre, életet lehelő, napsugaras tájakon vezette az emberiséget. Fény áradt, elevenség támadt nyomában. Az evangéliom isteni fénye és annak reflexeként az emberi elme esudás ragyogása. A krisztusi szellem folyvást élő ereje és annak hatásaként az egyének szabad mozgása és szakadatlan tevékenysége.

A melegítő fény és az elevenítő élet terjesztésére három eszközt vett különösebben használatba a reformáció: *a templomot, az iskolát és a sajtót.* Arra törekedett, hogy minél több Isten háza, minél több iskola, minél több nyomda legyen, megannyi tűzhely, ahonnan az evangéliom fényszikráit az emberiség szomjú lelkebe szóban és írásban szétszórhatta. Az Isten háza a legtöbbször nem nagy és költséges építmény, hanem egyszerű lakóház sokszor egy-egy szín vagy pajta, de a Mindenüttjelenvalót ott is megtalálták az igazán hívők. Az iskola nem labirintszerű, fényes palota, hanem egy kis szobácska, néha egy eperfa alatti terület, de a tudományt ott is elsajátították a szorgalmas ifjak. A nyomda nem mindenféle gépekkel berendezett műhely, hanem egy szerény kézisajtó, amelyet magával hordozott és bárhol hamarosan felállított a reformátor, de az evangéliom világosságát hintő iratokat azon is bámulatosan tudta termelni a nyomtató mester.

A reformációnak ez a három nagyszerű eszköze az emberiség kulturális előhaladásának is elsőrangú tényezője lett. A templom a társadalom középpontja, a közrend és fegyelem őre, a tiszta erkölcs és nemes izlés fejlesztője. Az iskola a nevelés és oktatás előbb-

Ennek eldöntése végett reális alapon fel kell becsülni a r. kath. egyházi vagyont, de nem úgy, mint az az 1909: XIII. törvénycikkkel kapcsolatban történt, amikor t. i. a r. kath. lelkészi és segédlelkészi kongruának részbeni fedezésére a katolikus nagyobb egyházi javadalmak által „megajánlott” évi 700,000 korona hozzájárulás repartíálása végett, ezeket a nagyobb egyházi javadalmakat összeírták, illetve felbecsülték, mert ez a becslés — mint az akkori közleményekből látható — sok helyütt a valódi értéknek nagyon is alatta maradt.

Kassa.

Révész Kálmán.

Megnyitó beszéd

az Országos Református Tanáregyesület reformációi emlékünnepeén.

(Vége.)

Ilyen principiumoktól vezetve indítják meg a reformátorok az iskolaügy újjászervezését. A munka élén a kor legnagyobb paedagógusa, a szelídlelkű Melanchthon áll, kinél szélesebb körű, mélyebb hatású tevékenységet senki sem fejtett ki a közoktatás történetében. Nevelésügyi és didaktikai munkáival, tanításával és tankönyveivel, tanácsával és levelezéseivel vezet és irányítja a szervezés munkáját. Az addig jelentéktelen wittenbergi egyetemet a prot. világ központjává emeli, melynek mintájára szervezkedik több német egyetem, sőt új egyetemek keletkeznek az ő szellemében, az ő hatása alatt.

vitelére olyan munkát is végzett, amelyet ma a fejlett kultúra különböző egyletekben és másnemű intézetekben teljesít. Ezek közé tartozik az *iskolai drámák* előadása, amelyet ugyan már a scholastikus nevelés, majd később a humanizmus is felkarolt, azonban a reformáció tette azt általánossá. Az iskolai drámák a nagyközönségre is hatottak, de főként a tanulóifjúság fogékony lelkébe világítottak be az evangéliumi eszmék hatalmas fényezőróival. Az iskolai drámák is megannyi erős fegyverek a reformátorok kezében, amelyekkel utat vágnak az örökkévaló ige számára a szívekben. E célból mindjárt Luther kezd sürgetni az iskolai drámák írását és előadását. *Kálvin* legfőbb segítőtársa, *Béza* maga is írt iskolai drámát (Ábrahám áldozata). Nálunk Magyarországon a nagy iskolaalapító és tanító reformátorok: *Stöckel Lénárd*, *Honter János*, *Wagner Bálint*, de legfőképpen a tüzelőkü *Sztáray Mihály* találtak az iskolai drámákban a reformáció terjesztésére és megszilárdítására alkalmas eszközt. A dramatizált *debreczeni disputában* megszólalt a kort jellemző hitvita is. A Szegedi *Theophaniája* a bibliából vette tárgyát, míg *Karádi Pál* országos eseményt tárgyaló, politikai színműbe vitte bele a kor vallásos lelkét és irányát.

Városok, fejedelmek kérik ki tanácsát s 56 város rendezi be gimnáziumát és felsőbb iskoláját az ő tanterve és utasításai szerint. Mint tanárnak görög nyelvi és theologiai előadásait naponként 5–600 tudományoszomjas ifjú hallgatja, kiket az új eszmék iránti vágy a művelt világ minden részéből Wittenbergbe hoz, 42 évi tanársága alatt több, mint 400 magyar ifjú ül lábainál s Dévai Bíró Mátyás, Batizi, Stöckel, Heltai, Erdősi Silveszter, Kopácsi, Szegedi Kiss István, Mélius és hazai reformációink számos bajnoka mind őtől nyernek ihletet, az ő eszméit hirdetik, tanításait terjesztik s a wittenbergi iskola szervezetét és törvényeit honosítják meg hazánkban is. Tankönyveivel, különösen latin és görög grammatikáival, melyet nemesak Német-, de más országokban és hazánkban is számtalanszor újra, meg újra nyomtatnak, két évszázadon át nyújt vezérfonalat a tanításnak. Úgy, hogy e szervező vezető és irányító munkásságával méltán vívta ki a Praeceptor Germaniae megtisztelő melléknevet. Az általa berendezett szászországi iskolákban oly mély gyökereket ver a klasszikus szellem, hogy Szászország mintegy a filologia hazája lesz s innen kerülnek ki Németország legnagyobb filológusai.

Ahová a Melanchthon kezébe nem jut, ott tanítványai, egyes tanintézetek rektorai vezetik a szervezés munkáját s ott is az ő szelleme munkál. A XVI. század a nagy iskolarektorok kora, amidőn még egyetemes tanterv, szervezés és rendtartás nem uniformizálja az iskolákat s az élükön álló erős egyéniségek, szabadon érvényesítve szellemük eredetiségét, saját

Mi tehát egészen stilszerűen cselekszünk most, amikor színpadot állítunk iskolánkban és drámai formában elevenítjük fel a reformáció korát egyik legnagyobb magyar írónk erőteljes jellemzésében és szemléletes korszaképeiben. A reformáció 400-dos örömnepébe így olvasztjuk bele mintegy a reformáció korának hangulatát.

De megemlékezünk arról is, hogy az iskolai drámákat játszó ifjakkól lettek a reformáció hőslélekű katonái és rendíthetetlen apostolai. Az elhintett magdúsán hajtott keblökben s csakúgy özönlöttek a reformáció eredő helyeire, a külföldi protestáns akadémiákra: Wittenbergbe, Heidelbergbe, Genfbe. Soha jobban be nem bizonyult annak a közmondásnak az igazsága, hogy akié az ifjúság, azé a jövő, mint a reformáció korában. A reformátorok a mindenféle felállított iskolákban a társadalom, a nép virágát: az ifjúságot nyerték meg s ezzel biztosították a reformáció jövőjét. Mikor *Kálvin* a genfi akadémiát létesítette, ezt írogatta szerteszét: „Küldjete nekünk fiatal csemetéket és mi nyilvesszöket fogunk belőlük faragni az egyház és az állam számára.” A *Kálvin* akadémiájában faragott éles nyilak törtek rést az avult intézményeken és zúgták

bélyegöket nyomják az általuk szervezett és vezetett intézetre. Így szervezi Sturm a strassburgi, Trotzen-dorf a goldbergi, Neander az ilfeldi, Bugenhagen a braunschweigi iskolát, melyek ismét számos intézetnek szolgálnak mintaképekül. A német szellem átcsap Svájcba is, ahol Zwingli és Bullinger a zürichi, Kálvin és Béza a genfi iskolában adnak a prot. nevelésnek és iskolaszervezetnek messze kiható mintaképeket.

A reorganizált prot. gimnáziumok a középkori trivialis iskolából indulnak ugyan ki s az elemi oktatás is pótolni voltak hivatva, de a tanulmányok módszeres fölépítésével, osztályokra és évfolyamokra osztásával lassanként olyan szervezetet nyernek, mely kisebb változtatásokkal a XVIII. század végéig fennáll. humanisztikus irányzatuk pedig mind máig a legáltalánosabb iskolatypust képviseli. Hasonlóképen az egyetemnek Melanchthon adta szervezete olyan tanrendszert épít fel, mely alapvonásaiban a XIX. század elejéig érvényben maradt. Ezekon kívül Sturm *lectiones publicae* cím alatti a gimnázium fölé új iskolatypust is alkot: a hittani és bölcsészeti szakkal ellátott *akadémiát*, melyet átvesz Zwingli is a zürichi, Kálvin a genfi akadémia berendezésében s ez utóbbi szolgál mintaképekül hazai református akadémiainknak is. Hogy pedig ez iskolafajok hogyan épültek egymás fölé, hogyan szerveződtek egy kollegiummá: eléggé ösmeretes előttünk épen ősi református kollegiumaink életéből, melyeknek kapuin Ábécés könyvével lépett be a gyermek s végül, mint

bele a világba egy új élet hajnali harangszavát, amely fölrazta az alvó lelkeket s föltárta előttük a világosság és a szabadság kies mezeit. Ezeket a nyilatkat hitták Franciaországban *Chandieu*-nek, Skóciában *Knoznak*, Hollandiában *Marnix*-nak, Pfalzban *Olevianus*-nak, Magyarországon *Szikszai Hellopoeus*-nak, akiknek szívök táblájára voltak vésve azok az aranyzavak, melyeket Béza mondott 1559-ben, a Kálvin akadémiajának megnyitásakor tartott rektori székfoglalójában: „Ti azért jöttetek ide, hogy az igaz hitben oktatást nyerjete, az irodalomban jártasságot szerezzete; hogy egykor Isten dicsőségére munkálkodhassatok, embertársaitoknak segítségére, hazátoknak becsületére lehessete. Emlékezzete mindig, hogy katonák vagytok; hogy legfőbb vezéreteknek, a Krisztusnak be kell számolni a ti szent küldetésekről.”

Mi is ilyen katonákat akarunk ifjainkból nevelni, nem a vérengző, vad háború, hanem az evangéliomi szelid Krisztus számára. Ezek a katonák lépnek most a mélyen tisztelt közönség elé s kérnek szíves meghallgattatást és esetleges fogyatkozásaikért kegyes elnézést. Hálásan köszönöm ünnepélyünkön való nagybecsű megjelenésüket.

S. Szabó József.

lelkész-, tanár-, vagy ügyvédjelölt hagyta el tantermeit.

De bármily nagy fontosságú volt is a tudományos műveltség emelésére a magasabb iskolák szervezése, a reformáció legnagyobb jelentősége a nevelés történetében s legnagyobb áldása az emberi művelődésre az elemi oktatás általánosítása s a *népiskola megteremtése*. Volt ugyan szórványosan a reformáció előtt is valamelyes népoktatás, mely a parochiális iskolák körében a papok segédei, az egyháziak által vezetett legelemibb vallásitanításban állott; de általánossá és kötelezővé a Luther követelménye szerint a reformáció tette, még ha az eleintén szintén nem állott is másban, mint az olvasás, írás, a katechizmusok és egyházi énekek tanításában. A reformáció ugyanis, mint fentebb rámutattam, bizonyos fokú népműveltségre volt utalva. A bibliát adta a nép kezébe s így annak olvasásához és megértéséhez kellett segítenie. Emellett, mint demokratikus mozgalom — eltérően a humanizmus arisztokratikus jellemétől — a népre támaszkodván, a nép lelki szükségleteiről, szellemi életének emeléséről kellett gondoskodnia. Amint tehát egyes községek és országok egészükben fölveszik a reformációt, népiskoláik berendezéséről is intézkednek, még pedig községi, vagy állami költségén. Természetesen, község és egyház egyek lévén, községi, egyházi és iskolai szükségletek közös forrásból fedeztetnek, amint ennek érdekes példáját mutatják épen hazai alföldi református városaink mindaddig, míg az ellenreformáció meg nem osztotta lakosságukat. És a protestáns államokban a népműveltség mindenütt magasabb fokra emelkedik. A zsoltáros, bibliás kálvinista nép a családi kört is iskolává avatja s így lesz a reformáció az egyetemes emberi kultúra éltető kovásza.

A népiskola — ellentétben a magasabb latin iskolával — *nemzeti iskola* volt, mert a néplélekhez csak a nemzeti nyelv útján lehet hozzáférni. A népneveléssel tehát karöltve járt a nemzeti nyelv ápolása a nemzeti gondolat ébredése s a protestantizmus, úgysis, mint a katholicizmus egyetemességével szemben nemzeti egyház, melegágya lón az újkor leghatalmasabb eszméje: *a nemzeti eszme* életre-keltésének. Míg Németországban a Luther bibliája egy csapással megteremti a német irodalmi nyelvet és a német nemzeti egységnek is első alapkövét tette le, hazánkban a reformáció egész nemzeti irodalmat teremt és a protestantizmus létért vívott küzdelmei a magyar nemzeti eszme diadaláért folytatott küzdelmeinkkel a legbensőbb egységbe forrottak össze.

A reformáció alkotásai nem záródtak le a reformátori korszakkal s az általa életre keltett eszmék még nem végezték be világtörténeti hivatásukat. A reformáció alapvonásaihoz tartozik a folytonos

haladás s mint ilyen, a reformáció örök, melyre a jövőben is nagy hivatás vár az emberi kultúra építésében. Miként a négyszázados múlt folyamán mindig élő tényezője volt a szellemi és erkölcsi haladásnak, a hivatást kell betöltenie a jövőben is, ha hű akar maradni lényegéhez, ha kegyeletben akarja tartani alapítóinak irányelveit. Arra a humanitásra, melyen a reformátori iskola épült, arra a mély vallás-erkölcsi szellemre, melyen egész nevelési rendszere nyugodott, sohasem volt a világnak nagyobb szüksége, mint épen napjainkban, midőn a vallásos eszmék iránt elfásult közöny annyira sivárrá, földön csúszóvá tette az eszményektől üres gondolkodást, hogy csak a reformátorok hite emelheti az emberi hivatás magasabb felfogására, midőn a háború vad-sága amyi vérző sebet ütött a társadalom testén, hogy a humanitas minden balzsama szükséges gyógyításukra s annyira meglazította a közkerkölességet, hogy az új nemzedék lelkében csak az erkölcsi nevelés szilárdíthatja meg az erkölcsi világrendet. Vissza a forrásokhoz; a humanistikus erkölcsi nevelés alapelveihez, hogy a nagy katharsis után, melyen a világháború vihara viszi át a mai nemzedéket tisztább életfelfogás, magasabb világnézet s mélyebb erkölcsi tartalom töltse el az új nemzedék lelkét. Hiszem, hogy e reveláló munkában a református iskola a jövőben is híven betölti hivatását s e hittal nyitom meg tanáregyesületünk 14-ik közgyűlését.

Budapest, 1917 okt. 30.

Dóczy Imre.

Egyház

A zsinatról és egyéb ünnepekről.

Nem mondom, hogy zsúfolásig, de színig megtelt a Kálvin-téri templom a zsinat első ülését megelőző istentiszteletre. Bizonyára még többen lettek volna, ha napilapjaink valamivel nagyobb figyelemben részesítik a mi ügyünket, dehát a „*protestáns sajtó iroda*“ — úgy látszik — a segélyek kérésében fejt ki tevékenységét.

Színes kép volt a felvonulás: félszázat meghaladó palástos pap s körülbelől ugyanannyi díszmagyar. A magyar ruhák különfélesége emelte a kép festői voltát, de már a palástokban kevesebb változatosság is elég lett volna. No de némelyek még mindig a ruházat egyformaságában látják a hierarchia veszedelmét, pedig jó volna, ha csak ebben jelentkeznék az.

Voltak, akik feleslegesnek ítélték a magyar díszet, de mások nagyon gyönyörködtek ebben. Nem árt néhanapján demonstrálni, hogy a magyar református egyház a régi Magyarországgal is összeforrottnak tudja magát. Régi formák mellett új tartalom: ez a bölcsen haladás irányelve.

*

Azt én velem senki el nem hiteti — legyen akármilyen modern és radikális —, hogy ne esett volna jól ott látni a zsinati atyák közt az 1791-i zsinatunk vezetőinek nevét viselő gróf *Teleki Józsefet* és gróf *Ráday Gedeont*. És mindenki kegyelettel hallgatta a mecstani zsinat világi elnökének arra emlékeztetését, hogy az 1791-i zsinat elnöke őneki szépapja volt. És ki nem örült annak, hogy ott volt báró *Vay Elemér*, báró *Kemény Árpád* és az egyházi életünkben száz esztendőök óta buzgoló kö.épnemesi családok számos sarjadéka, kiknek mindegyikét a maga jószándékán kívül a tradícióknak légiója köti az egyházhoz? És kinek nem okozott volna örömet, ha lát a zsinaton Bánffy, Bethlent, Zeyket?

Az ünnepi órában megjelenik lelkünk előtt a dicső elődök képe: a hitvalló prédikátoroké és a védelmező pártfogóké. S keressük a jelenlevőkben az utódokat.

Csak tán Tisza Istvánról nem jutott eszébe senkinek, hogy a *Teleki József*, a *Degenfeld Imre*, a *Tisza Kálmán* maradéka. Ő olyan nagyon, *önmagá*, hogy csodálatos egyéniségének szemlélése még a dicső elődökre sem enged gondolni.

*

Felhangzik a *Baltazár* haragbúgásszerű szava. A daliás, szép, fiatal püspök általános figyelem központja volna, ha a bölcsesség méze a szónoki erő szépségével nem folynék ajkáról. Az előző zsinaton még korjegyző volt, — annak is fiatal; kis igazítással most is korjegyző lehetne és ime *kor-elnök* leend. Sok, nagy szerep vár rá s mindegyikben hatalmasan helyt áll. Őt igazán nem szégyeníti meg ifjúsága, hiszen gazdagságnak is sok, aminő múlt már mögötte áll.

Minden szem reátapad s minden reátekintő szemben ott a gondolat, hogy ez az ember nemcsak egy véletlen dignitárius, — ez az ember *valaki*.

De a sok, felé csillogó szem között én egyetlen szempárt látok, egyetlen szempárt, mely pedig nincs jelen. Egy pár jóságos, szelíd női szemet, amelyhez hasonló áhítatos szeretettel, könnyes boldogsággal, átszellemült rajongással nem tekint felé senki sem itt, sem máshol. És arra gondolok, hogy tán Luther sem tudott volna a maga útján oly bátran előrehaladni, ha nem kíséri mindig távolbólközlelől a Bóra Kata szerető két szemének benne mindig bizó, belé mindig bizalmat adó áldott tekintete.

*

„Isten áldd meg a magyart“. Ezzel végződött az ünnepi istentisztelet. Éreztük, hogy *magunkért* imádkozunk. Teremté Isten új magyart, ha mink is elfogyánk?

Gróf *Degenfeld József* főgondnokunk elfoglalja az elnöki székét, egyelőre csak hivatali elsőbbsége

révén, de nyilvánvaló, hogy a közbizalom egyetértő akarattal ott fogja tartani. Nála méltóbbat, egyházához hűbbet, munkára buzgóbbat senkit sem lehetne találni. Büszkék vagyunk, hogy a választottak eme választotta elsősorban a miénk. A nagyérdemű Kenessey Bélát betegsége gátolta a megjelenésben, a másik korelnök tehát szintén a miénk: Baltazár püspök. A négy korjegyző — Nagy Ferenc, Bertók Béla, Benedek Zsolt és Kun Béla — közül is kettő tiszántúli. Sőt Benedek Zsoltot is némiképpen magunkhoz számítjuk, nemcsak azért, mert bár a duna-melléki kerületben visel tisztséget s a zsinaton az erdélyi kerületet képviseli, de, mint az egyetemes egyház munkása, a miénk is, — hanem azért, mert nagyatyja itt élt a Hajduságon s Debreczenben s atyja a debreczeni kollégium neveltje. A királyi engedélyt Sass Béla konventi jegyző olvassa fel.

A zsinat kezdete tehát nekünk, tiszántúliaknak, egészen ismerős környezetben indul meg. Mondhatni: otthon érezzük magunkat.

Halottaink

Szabó Sándor, Máramarosvármegye alispánja, a máramaroszigeti lyceum igazgatótanácsosa s ottani egyházunk presbitere, f. hó 3-án 65 éves korában meghalt. A megboldogult testvéröccse volt néhai Szabó Aurélnak, a máramaroszigeti egyház volt főgondnokának, kinek nevét tekintélyes alapítvány tartja fenn. Rendkívüli buzgóságú tisztviselője volt a vármegyének, majdnem két évtizeden át alispán. Hivatali gondjaitól szabad idejét a költészetnek szentelte s mint jeles poétát a Petőfi-társaság tagjává választotta. Nemeslelkű, munkás, becsületes ember távozott el hénne az élet szinpadáról.

Özv. Psenyeczký Nagy Sándorné szül. Király-Daróczy Eugénia, főiskolai tanár özvegye, életének 74., özvegyiségének 39. évében, folyó hó 10-én elhunyt. Temetése nagy részvét mellett 12-én, délután volt. A boldogult úrnő P. Nagy Zoltán tanítóképzőintézeti tanártársunknak édes anyja volt. Az Úr vigasztaló kegyelme legyen az elköltözött gyermekein s azok családjain.

Somogyi Gábor hajdunánási tanító 53 éves korában, hivatali működésének 31. évében, folyó hó 12-én, délután jobblétre szenderült. A köztisztelt, eredményűsan működő, nemes szívű férfiú földi részeit 14-én helyezték végső nyugalomra a helybeli társadalom ő-zinte részvételével.

Özv. id. Füleki Kovács Mihályné szül. Szigeti Juliánna türkevei nyug. tanító özvegye, életének 71., özvegyiségének első évében, mult hó 22-én elhunyt. Halála mély gyászba borította nagyszámú, szerető családját. Legyen áldott emlékezetük.

Különfélék

I.

Méltóságos *Dr. Baltazár Dezső* ev. ref. püspök úrnak, Budapest (esetleg Debreczen).

Hoflager Reichenau.

Ő Csász. és Apóst. Kir. Felsege szívből köszöni az országos református lelkészegyesület mindenkor hű

magyar lelkészeinek hódolatnyilvánítását s legkegyelmesebb üdvözlétével viszonzozza azt. Legfelsőbb parancsra: Báró Nagy.

II.

Méltóságos *Dr. Baltazár Dezső* ev. ref. püspök úrnak, Budapest (esetleg Debreczen).

Hoflager Reichenau.

Ő Csász. és Apóst. Kir. Felsege az evangéliumi protestáns szövetség alakuló üléséből küldött üdvözlő táviratot legkegyelmesebben fogadván, biztosítja a szövetséget, hogy hazafias törekvésében mindenkor a legmelegebben fogja támogatni. Legfelsőbb parancsra: Báró Nagy.

Őfelsége a király a vallás- és közoktatásügyi miniszter előtt kilátásba helyezte, hogy a debreczeni egyetem sub auspiciis Regis doktoravátására személyesen eljön. Ez alkalmából az egyetem már megtette az intézkedéseket a rendezés tárgyában, de még a város is óhajt a maga részéről hozzájárulni az ünnepély fényéhez, ami végett most folynak az előkészítő megbeszélések.

A kollégium a reformáció 400 éves fordulója alkalmából rendezett ünnepély sorozatának másodikát folyó hó 11-én, vasárnap ülte meg ünnepélyes keretek között. Délelőtt 9 órakor ifjúsági istentisztelet volt az oratoriumban, ahol dr. Tankó Béla egyetemi ny. r. tanár beszélt Mt. 16¹³⁻¹⁶ alapján a reformáció egyéni hatásáról. Ezután a kollégium összes ifjúsága: a felsőoktatási intézet hallgatói, a gimnázium és tanítóképző intézet növendékei hatalmas oszlopokban vonultak fel a főiskola fenntartó testületeinek, az egyházkerületnek, az egyháznak és a városnak reprezentánsaihoz, hogy kifejezzék irántok a nagy jubileum alkalmából hálájukat, és ezután is ápolják e hatalmas intézmények között fennálló évszázados kapcsolatot. Az egyházkerület részéről dr. Baltazár Dezső püspök, az egyház nevében Könyves Tóth Kálmán lelkész, a városháza ablakából pedig Márk Endre udv. tan., polgármester fogadták és köszönték meg az üdvözlést. Ezután a menet a gályarabok emlékoszlopához vonult, ahol a kollégiumi kántus éneke, Nagy Gusztáv hittanhallgató alkalmi beszéde és Szőr László tanítóképző intézeti hallgató szavalata után Baltazár Katalin, a református nőnevelő intézet nevében, Forró Margit pedig a róm. kath. leányközépiskola református növendékei részéről tettek virágot a szobor talapzatára. Délután a főgimnázium tornatermében volt nagyszabású ünnepély városunk és tanügyi előkelőségeink jelenlétében. A főgimnáziumi énekkar ügyes szereplőin kívül S. Szabó József tartalmas megnyitó beszéde és Baksai Sándornak „Garabonciás diák” című hármas korképének műkedvelőktől szokatlanul precíz előadása bilineselte le a hallgatóságot, amely nagy lelki gyönyörűségnek volt osztályosa ezen a napon.

Rákosi Jenő a napokban töltötte be hetvenötödik életévét. A magyar újságírók veterán fejedelméről meg kell emlékezni ez alkalmából a mi lapunkban is, mely

ugyan más egyházért buzgólkodik, mint amelyet Rákosi a magyarsággal leginkább összeforottnak lát; mert a magyar nemzeti eszményeknek s a magyar nemzeti kulturának olyan lánglelkű harcosát, aminő Rákosi Jenő, tisztelettel és megbecsüléssel kellene öveznünk akkor is, ha a nézeteknek még sokkalta nagyobb különbözősége választana bennünket tőle el.

A reformáció megünneplése vidéken. Szatmáron október 28-án délelőtt a templomban Bélteky Lajos imádkozott, Borgs Jenő lelkész prédikált, Szatmáry József szülő éneket adott elő. A presbiteri díszgyűlésen Dr. Vajay Károly egyházi főgondnok mondott tartalmas beszédet. Délután 2 órakor gyermekistentisztelet volt; 5 órakor pedig fényesen sikerült emlékűnnepély. A reformáció évfordulójának megörökítésére gyűjtés útján a „Leányiskola építési reformációi emlékalapra“ 11,052 K 32 fillér gyűlt össze. — *Máramarosszigeten* október 7-én jubilált az egyház, amelynek jelentős mozzanata az volt, hogy Bede László lelkész imádsága, Szöllössi Antal egyházi főgondnok beszéde után Dr. Gergely György jogakad. igazgató mélyreható tanulmánya kapcsán indítványt tett a békevágy megvalósítására. Ezt az indítványt, amely az ORLE indítványával egyezik, de azt csaknem egy hónappal megelőzte úgy a máramarosszigeti egyház, mint a máramarosszigetségi egyház elfogadta és felsőbb egyházi fórumok elé terjeszti. A jubileum alkalmából 2975 K-t adakoztak a hívek, kik közül egy, 32 méter barchettet adott szegény gyermekek ruházatára. — *Nagybányán* október 28-án úrvacsoraszertással kapcsolatos istentisztelet volt, amelyet presbiteri díszgyűlés követett. Délután fél 3-kor az elemi és polgári iskolások számára volt istentisztelet. Október 31-én a gimnáziumi tanulók tartottak ünnepélyt. A jubilaris adományok összege 4453 K. — *Törökszentmiklóson* október 31-én Kutas Bálint lelkész imádsága után a presbiteri díszközgyűlésen Lányi Lajos mezőtúri tanár tartott emlékbeszédet, majd Kutas Bálint olvasta fel az egyházközség történelmét. A jubileum megörökítésére a hívek áldozatkészségéből 117,800 K alapítvány gyűlt össze. — A *túrkevei* gyülekezetben a felnőttek október 28-án jubiláltak, amikor is Baja Mihály lelkész prédikált, az egyház történetét pedig Széky Péter egyházi főjegyző olvasta fel; az ifjúsági ünnepség 31-én volt, ahol Cziriák Géza s. lelkész imádkozott, Széky Péter ig. tanító ünnepi beszédet tartott s több gyermek szerepelt. — *Szerepen* október 28-án délelőtt istentisztelet és presbiteri díszgyűlés volt; délután emlékűnnepélyt tartottak, amelyet Kerékgyártó Ferenc tanító nyitott meg. A gyermekek szereplésén kívül Nagy Márton lelkész a reformációról, felesége pedig a reformátorok feleségeiről és Lorántffy Zsuzsánáról tartott előadást. — *Biharnagybajomban* okt. 28-án délelőtt Kozma Zsigmond lelkész prédikált, a délutáni emlékűnnepélyt ugyancsak ő nyitotta meg imádsággal. Az ünnepélyt Bagdy Dániel s. lelkész, Csathó Elemér, Szabó Jenő, Telky Ilona, Mis-

kolezy Ilona és Mile Ferenc tanítók szereplése tette változatossá. A buzgó hívek úrasztali edényeket ajándékoztak.

Dr. Marton Gézát, máramarosszigeti jogakadémiánk tanárát a kecskeméti jogakadémia római jogi tanszékére hívták meg s ő a meghívást elfogadta. Egyházkerületünk jogakadémiájáról távozása érzékeny veszteségünk, mert Marton Géza mint tudós tanár is a legkiválóbbak közül való (— az új egyetemek szervezésekor is a legkomolyabb jelöltek közé tartozott —), mint ember pedig úgy az ifjúság körében, mint az egész társadalomban osztatlan nagybecsülésben és szeretetben részesült. Sajnos, hogy egy ilyen, minden tekintetben kiváló erőnek a szüntűgy bizonytalan sorsú kecskeméti jogakadémia kathedrájáért is érdemes ott hagyni eddigi állását, melyen sok és maradandó érdemet szerzett.

A Magyar Figyelő legutóbbi számában bennünket különösebben is érdeklő közleményeket találunk. Egyik *Rác* Lajos sárospataki akadémiai tanár érdekes és tanulságos cikke „Vallási motívumok a világháborúban“, mely újabb bizonyosság a jeles szerző széleskörű olvasottságáról. A másik a *Hadorn* „Férfiak és hősök“ című könyvéről, illetőleg ennek *Jánosi Zoltántól* való magyar fordításáról, mely úgy magáról a *Hadorn* munkájáról, mint a fordításról a legnagyobb elismeréssel szól. A tartalmas folyóiratot ajánljuk olvasóink figyelmébe.

Lelkeszi jubileum. Rác Károly szapáryfalvai lelkész most töltötte be szolgálatának 50 évét. Az egyházi irodalom terén ismert nevű író és lapszerkesztő ez alkalomból melegen ödvözljük.

A dr. Szóts Farkas alapítvány újabb adományokkal 3575 koronára nőtt.

Új theol. magántanár. Forgács Gyula péczeli lelkész „A misszió elmélete“ című munkája alapján a budapesti theologiai akadémián habilitált. A kiváló gyakorlati theologus a tudományos fokozattal nagy munkásságához nyert megérdemelt címet. Ad multos annos!

Tompa Mihály születésének százados emlékezetére a Csokonai Kör Géresi Kálmán elnök, dr. Mitrovics Gyula, Kardos Albert és mások közreműködésével f. hó 17-én ünnepi felolvasó ülést tart.

A pápai kollégium a reformáció megünneplésére okt. 31., nov. 11., 25., dec. 9., jan. 13. és 27. napjain ünnepélyes keretben előadásokat rendez, amelyeken eddig Pongrácz József és dr. Vass Vincze theol. tanárok szerepeltek. A következő előadók: Lic. Rác Kálmán, Szücs Dezső, dr. Trocsányi Dezső gimnáziumi és Czeglédy Sándor theol. tanárok.

Csaknem hihetően. Hüttl Ármin budai evang. segédlelkész hosszú időközön át magától megvont fillereiből ötezer koronát adományozott a reformáció jubileuma alkalmából a budai evang. árvaházra. Bámulatra méltó önfeláldozás.

A német birodalom új kancellárja Hertling, a birodalmi katolikus centumpárt volt elnöke lett. Ez a kinevezés nagy változás s főképen a római katolicizmusnak a német birodalmi politikában való erős meggyökeresedését mutatja.

Az Országos Katolikus Lelkészegyesület megalkotása tárgyában folyó hó 27-én dr. Giesswein Sándor prelátnak előértekezletet tart.

A debreczeni nagytemplom vörösréz tetejét a hét folyamán hadicélokra leszedték s a tetőt bádoggal vontak be.

Szerkesztői üzenet.

A. K. Buj., Diakon, T. Kiszedett cikkeiket térhiány miatt nagy sajnálatunkra csak a jövő heti számunkban tudjuk közölni.

Az egyházmegyei tudósításokra a jövő héttől kezdve ismét sor kerül. Addig szíves türelmet kérünk.

Az Ottó hadiárvház részére gyűlt összegeket nem a püspöki hivatalba, hanem az egyházkerületi pénztárba kell küldeni.

Tartalom: Révész Kálmán, 1848: XX. és kath. autonomia. — Tárcá: S. Szabó József, Bevezető beszéd a debreczeni református főgimnázium Ifjúsági Gyülekezetének a 400-dos reformáció emlékére rendezett ünnepén. — Dóczy Imre, Megnyitó beszéd az Országos Református Tanáregyesület reformációi emlékűnnepén. — Egyház: A zsinatról és egyéb ünnepekről. — Halottaink. — Különfélék. — Szerkesztői üzenetek. — Hivatalos Értesítő. 45—46. szám.

Pályázat.

A szentjebbi református tanítói állásra az 1917—18. tanévre helyettesítet keresünk. Kötelessége I—V. vegyes osztály vezetése. Javadalma havonként 80 korona és lakás.

Pályázhatnak okleveles tanítók és tanítónők 1917 november 28-ig.

Szentjebbi, 1917 november 14.

Csokonay József,

református lelkész, iskolaszéki elnök.

Pályázati hirdetés.

A hegyközszenmiklósi református egyház presbiteriuma pályázatot hirdet az üresedésben levő II-ik tanítói állásra.

Fizetés: az egyház pénztárából 100, azaz Egyszáz korona.

Modern-új lakás kerttel és az államtól a törvényes fizetés kiegészítés.

Kötelessége: I—II. vegyes osztály tanítása, irodai segédkezés, esetleg a kántor akadályoztatása esetén annak helyettesítése.

Pályázhatnak okl. református vallású tanítók és tanítónők. Pályázati határidő december 15. Az állás választás után azonnal elfoglalandó.

Pályázatok a hegyközszenmiklósi református lelkészi hivatalhoz címzendők.

Hegyközszenmiklós, 1917 november 11.

1—3

Református presbiterium.

Hetedik magyar hadikölcsön.

Kérjen tájékoztatót az Alföldi Takarékpénztártól.

A Debreczeni ref. Kollégium eddig öt millió K-át jegyezt az Alföldi Takarékpénztárnál a magyar hadikölcsönökre.

Hadikölcsön jegyzéseket a legelőnyösebb feltételek mellett bonyolítunk le, a kötvényekre 80% kölcsönt folyósítunk és a jegyzéssel kapcsolatos ügyekben felvilágosítással készséggel szolgálunk.

Alföldi Takarékpénztár Debreczenben

hivatalos aláírási hely, Debreczen, Ferenc József-ut 16. sz., saját palota.

HIVATALOS ÉRTESITŐ.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

6187—1917. szám.

KÖRLEVÉL

az összes kebelbeli elemi és középfokú iskolák tekintetes Igazgatóságához.

A vallás- és közoktatásügyi Miniszter úrnak folyó évi október hó 8-án 17,257. sz. rendelete alapján közlöm, hogy:

A m. kir. honvédelmi miniszterium Hadsegélyző Hivatala a hadvezetőség felkérésére a hadseregnek fehéreneművel való ellátása céljából nagy, országos gyűjtést szervez. Ez akció sikere nagyfontosságú hadi és nemzeti érdek lévén, minél nagyobb eredmény elérése céljából a gyűjtést a legszélesebb keretben és a legbuzgóbb igyekezettel kell végrehajtanunk.

E felette fontos gyűjtés érdekében fordulok a tanintézetek vezetőihez, tanáraihoz, tanítóihoz és a hazafias magyar tanulóifjúsághoz, hogy e nemzeti ügyet minden rendelkezésre álló eszközzel támogatni s annak eredményességét odaadó tevékenységükkel biztosítani szíveskedjenek.

A hadsereg további harcképességéről van szó. Arról van szó, hogy emberfeletti megpróbáltatást kiállott vitéz katonáinkat a legszükségesebb alsóruhával ellássuk, nehogy ennek az elsőrendű szükségletnek hiányában harcosaink, hőseink egészsége s testi épsége csorbát szenvedjen.

Áldozatot kívánunk a közönségtől, de olyan áldozatot, melyet voltaképen önmagának hoz meg a nemzet, saját legfontosabb érdekeinek megvédése céljából. A nemzet áldozatkészsége kimeríthetetlen, csak épen alkalmas módon tudomására kell hozni, hogy hol és minő áldozatot kíván tőle a mostani viszonyok között mindennél fontosabb honvédelem.

Égető sürgősen szükségelt áldozathozatalról van szó, amelynek elkerülhetetlen szükségességét meg kell értetni a nemzet legszélesebb rétegeivel. Ezt a megértő munkásságot a legalkalmasabb módon s bizonyára a legnagyobb eredménnyel is a tanulóifjúság teljesítheti.

Abban a biztos reményben, hogy a hazafias tanári és tanítói testületek, valamint a magyar ifjúság e gyűjtést alkalomnak tekintik arra, hogy hazafiaságuknak újabb bizonyosságát szolgáltatják az eredményt biztosító buzgó közreműködésükkel, a Hadsegélyző Hivatalnak a gyűjtés érdekében kibocsátott alábbi felhívását azzal közlöm, hogy a tanárok és tanítók e felhívás alapján megmagyarázzák a gyűjtés

rendkívüli nagy fontosságát és az ügy felkarolásának hazafias kötelességét. A Hadsegélyző Hivaltól az egyes tanintézetek kívánságára közvetlenül megküldendő további felhívások a tanulók közt azzal a felkéréssel osztandók szét, hogy azokat otthonukban szüleik és egyéb közelállóik körében terjesszék.

A felajánlott fehéreneműt a tanulók azután az iskolába viszik, s az iskola vezetője a Hadsegélyző Hivaltal megillető posta és vasúti fuvardíjmentesség igénybevételével az említett Hivatalba juttatja a gyűjtés eredményét.

Gondoskodás fog történni arról, hogy minden közigazgatási hatóság és nagyobb városokban, ahol katonaság van, a katonaság is mindenképen kezére járjon az ily gyűjtést vezető iskoláknak.

Gyűjtés tárgya: kész férfi vagy női alsóruha, férfi fehérenemű előállítására alkalmas mindenféle fehér és színes vászon és vászonnemű, asztalkendő, ágynemű, sőt a textiliparnak minden egyéb terméke is, mely a katonák részére szükségelt alsóruhának előállítására vagy kijavítására egyáltalán felhasználható.

Midőn ismételten felkérem Címet, hogy a gyűjtés eredményessége érdekében a hatósága alá tartozó tanintézetek tanárait, tanítóit s növendékeit minél lelkesebb, fáradságot nem ismerő tevékenységre buzdítani szíveskedjék, egyúttal felkérem, hogy a részletek dolgában pedig forduljanak közvetlenül a Hadsegélyző Hivatalhoz, mely esetleges óhajaiknak és igényeiknek készségesen meg fog felelni.

*

A Magyar Királyi Honvédelmi Miniszterium
Hadsegélyző Hivatala.

Budapest, V., Akadémia-u. 17. sz. — Telefon 71—34.

Mindent a hadseregnek!

A hadrakelt seregnek fehéreneművel és alsóruhával való ellátása szinte leküzdhetetlen nehézségekbe ütközik! Ezért a Hadsegélyző Hivatal a magyar népnek három éve lángoló lelkesedésébe és minden más nemzetét felülmúló áldozatkészségébe vetett szilárd bizalommal fordul mindazokhoz, kik nyugodt munkában töltik itthon napjaikat, mert hős seregünk ércfala övezi a haza szent földjét. A sereg szükségletéről van szó! Nem jótékonytságot kérünk, hanem kötelességteljesítést, melyet senki sem fog megtagadni, akinek gyermeke, hitvese vagy szülője messze idegenben, ellenséges földön, esőben és fagyban küzd érte és mindnyájunkért!

A Hadsegélyző Hivatal *férfi- és női fehérneműt, harisnyát, inget, lábbelit, szoknyát, törülközőt, ágyneműt, mindenféle fehér, színes, tarka vászon-, pamut-, karton- és barchet-holmit* kér, amely alsóruhaként viselhető vagy alsóruha készítésére vagy javítására alkalmas.

A Hadsegélyző Hivatal bizton számít Magyarország tanerőinek kipróbált munkásságára, akik a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr kilátásba helyezett utasítása értelmében majd oktatják és lelkesítik a tanulókat, akik az adakozásra felhívó nyomtatványokat ki fogják kézbesíteni és az adományokat egy központba fogják összehordani.

A gyűjtés a helyi viszonyokhoz mérten minden városban és községben más-más lehet, amiért is kérjük, hogy a közigazgatásnak helyi vezetője az iskolák vezetőivel és a netán helyben lévő és ezen akció messzemenő támogatására utasított katonai hatóság parancsnokával lépjen érintkezésbe, társulatok, lelkes hazafiak és honleányok bevonásával alakítson bizottságot és annak megalakultát és gyűjtési szándékát a Hadsegélyző Hivatalnak (Budapest, V., Akadémia-utca 17. sz.), mely a legközelebbi utasításokat, valamint a gyűjtés eszközeit szívesen fogja rendelkezésére bocsátani, jelentse be.

Adjon mindenki, még nélkülözések árán is, mert csak így róhatjuk le a hőseinkkel szemben köteles hálánk egy csekélyke részét és csak így mutatkozunk méltóknak azokhoz, kik vérük hullásával, ezer veszélyben és szenvedésben egy világot csodálatba ejtő hőstettek közepette szeretettel gondolnak a honmaradottakra!

Budapest, 1917 október havában.

A Hadsegélyző Hivatal vezetője:

Kirchner, altábornagy.

Atyafiságos szeretettel
Debreczen, 1917 november hó 8-án.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

6542—1917. szám.

**A tiszántúli református egyházkerület
Nagytiszteletű Esperesi Karának.**

Nagytiszteletű Esperes úr!

A belügyminiszter úr által a hadbavonult tanítók helyettesítésére alkalmazott tanítók támogatása tárgyában a törvényhatóságok első tisztviselőihez intézett s a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr által folyó évi szeptember hó 30-án 144.225. szám alatt

kelt leiratában közölt 95.777. sz. rendeletét másolatban alább közlöm s felkérem, méltóztassék minden lehetőet elkövetni a körrendeletben jelzett cél érdekében.

Ott, hol akár a lakosság közönye, akár az illetékes tényezők támogatásának hiánya miatt a tanító munkája akadályokba ütközik és ennél fogva az iskola zavartalan működése biztosítva nincsen, tanító alkalmazása céltalan.

Ily esetekre vonatkozólag a kir. tanfelügyelők saját tapasztalataik alapján szervezett meggyőződésük után a tanító elhelyezése iránt azonnal javaslatot fognak tenni.

Atyafiságos szeretettel vagyok

Debreczen, 1917. évi november hó 7.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Másolat. Magyar királyi belügyminiszter.

95,777—917. B. M. számú körrendelet.
III. fő.

A hadbavonult tanítók helyettesítésére alkalmazott tanerők támogatása tárgyában.

Valamennyi törvényhatóság első tisztviselőjének.

A katonai szolgálat alól történt felmentéseknek revíziója folytán ismét számos elemi népiskolai tanítónak kell katonai szolgálatra bevonulnia, ami által iskolájuk vagy egyáltalán tanító nélkül marad, vagy legalább is tanítói létszám dolgában annyira meggyengül, hogy a tanítás menetében zavarok állhatnak be, ha a hadbavonult tanítók pótlásáról nem történnek gondoskodás.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr közölte velem, hogy a hadbavonult tanítók helyettesítésére megfelelő intézkedéseket tesz, nehogy a világháború ezer bajai közepette, még a tanköteles korban levő gyermekek is elzárassanak a tanulás és művelődés legközvetlenebb forrásától, az iskolától és ezzel szembefussanak ama veszedelmekkel, amelyek a tanköteles gyermeket az iskolába nem járás folytán fenyegetik.

Hozzám intézett átiratában reámutatott a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr arra a sajnálatos tapasztalatra, hogy a hadbavonult tanítók helyettesítésére alkalmazott tanerők — túlnyomó többségben fiatal nők — oly súlyos küzdelmet vívnak, a legszerényebb igények mellett is, a lakás és élelmezés mostoha viszonyaival, hogy egymás után mondanak le kinevezetésükről, illetőleg megbízásukról.

Ennél fogva a miniszter úr arra kért engem, hogy a közigazgatási hatóságokat a helyettes tanerők támogatására hívjam fel.

Készséggel teszek eleget ennek a felkérésnek és felhívom Alispán, Polgármester urat, utasítsa a közigazgatási tisztviselőket (községi elöljáróságokat), hogy egyfelől saját hatáskörükben való céltudatos intézkedésekkel, másfelől pedig a közönségre való ismert befolyásuk latbavetésével siessenek a helyettes tanerők segítségére az elhelyezés és az élelmezés biztosítása körül.

A tisztviselőknek (községi elöljáróknak) minden hazafias és kulturális ügyben kifejtett odaadó és eredményes működését ismerve, bízom abban, hogy a népoktatáshoz fűződő nagyfentosságú államérdek szolgálatában álló helyettes tanerőket hathatós támogatásukkal olyan életviszonyokhoz segítik, amelyek között nemes hivatásukat zavartalanul gyakorolhatják.

Budapest, 1917 szeptember hó 15-én.

A miniszter helyett:

Palugyay Mórie s. k.,
államtitkár.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

7004—1917. szám.

**A tiszántúli református egyházkerület Nagytiszteletű
Esperesi Karához.**

Nagytiszteletű Esperes Úr!

A vallás- és közokt. miniszter úrnak folyó évi október hó 30-án 156,672. szám alatt a kir. tanfelügyelőkhöz intézett rendeletét mihez tartás végett alább közlöm.

Atyafiságos szeretettel.

Debreczen, 1917. évi november hó 7.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A vallás- és közokt. m. kir. minisztertől.

156,672/VI/b.—1917. sz.

Valamennyi kir. Tanfelügyelő úrnak, akinek tanterületében állami, vagy felekezeti tanító- és tanítónőképző-intézet van.

Utalással az 1916. évi július hó 7-én 60,771. sz. alatt kelt itteni rendeletre tudomás, mihez tartás és megfelelő további eljárás végett értesítem a kir. Tanfelügyelő urat, hogy a háború által előidézett rendkívüli viszonyokra való tekintettel az okl. óvónőknek módot kívánok nyújtani arra nézve, hogy tanulmányaikat a tanítónőképző-intézetekben a sza-

bályszerű előfeltételek mellett folytathassák és a tanítónői oklevelet magánúton való előkészülés mellett is megszerezhessék, még abban az esetben is, ha az óvónőképző-intézetet nem mint rendes tanulók végezték, hanem magántanulás útján szerezték meg óvónői oklevelüket.

Ehhez képest tehát az 1914. évi május hó 4-én 31,152. sz. a. kelt itteni rendelettel kiadott tanító- és tanítónőképző-intézeti Rendtartási Szabályzat 18-ik §-ának idevonatkozó részeit, valamint a bevezetőleg hivatolt múlt évi 60,771. sz. a. kelt itteni rendeletet is hatályon kívül helyezem és ezennel megengedem, hogy mindazon okleveles óvónők, akik tanítónőképző-intézeti tanulmányokat óhajtanak folytatni, tekintet nélkül arra, hogy az óvónői oklevelet magánúton, vagy mint nyilvános rendes tanulók szerezték meg, ily irányú kérelmükre a tanítónőképző-intézet III. osztályáról szóló magánvizsgálatra bocsáttassanak, abban az esetben, ha előzőleg az óvónői és tanítónőképző-intézet I. és II. osztálya között fennálló tantervkülönbözetből és a tanítóképző-intézet II. osztálybeli osztályképesítő-vizsgálatának tárgyából sikeres vizsgálatot állottak ki. A III. osztálybeli osztály- és osztályképesítővizsgálat után, egy évi időközzel az ilyen magántanulók a IV. osztálybeli osztály- és osztályképesítő magánvizsgálatra és ennek sikeres kiállása esetén, valamint az egy évi tanítási gyakorlat igazolása esetén, befejező képesítővizsgálatra is bocsáttassanak.

Budapest, 1917 október hó 11-én.

A miniszter helyett:

Tóth János,
államtitkár.

6711—1917. szám.

Körlevél

valamennyi kebelbeli Nagyt. esperesi Hivatalnak és az összes középfokú tanintézetek Tekintetes Igazgatóságaihoz

A Nagym. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr f. év okt. hó 18-án 163,821. sz. intézvényben a következő kéréssel fordult hozzám: „A választójogi törvény előkészítése alkalmából szükséges annak megállapítása, hogy mily számban vannak alkalmazva a vezetésem alatti kormányzati ág körébe tartozó hatóságoknál, hivataloknál és intézeteknél oly nők, kik huszonnegyedik életévüket betöltötték és a polgári iskola negyedik osztályát elvégezték vagy ezzel egyenlő értékű más iskolai képzettséggel rendelkeznek.“

Felkérem azért Címedet, méltóztassék hivatalommal postafordultával közölni, hogy a böles vezetése alatti egyházi jellegű hivataloknál, intézetnél, alapítványi kezelésűknél, nyilvános számadásra kötelezett vállalatoknál hány oly női alkalmazott van, aki az előbb említett kellékeknek megfelel. Folyó hó 22-ig esetleges nemleges jelentését is kérve, vagyok

atyafiságos szeretettel:

Debreczen, 1917 november hó 14-én.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Reformációi jubileumi ujdonságok!

Ünnepi hangok költemények a reformáció világából ...

Írta: **Baja Mihály.**

Ára 1 kor. Portóra 10 fill. küldendő.

A magyar reformáció könyve

Szerkesztette: **S. Szabó József**

41 képpel. Ára 2 K 40 fill. Portóra 20 fill. küldendő.

Emlékkönyv a reformáció 400 éves jubileumára

Szerkesztette: **URAY SÁNDOR.**

28 képpel. Ára 3 K 60 fill. Portóra 20 fill. küldendő.

Minden egyforma könyvből megrendelt **10 példányra egyingyenpéldánnyal** szolgálunk.

Kaphatók:

Hegedüs és Sándor

prot. irodalmi könyvkiadóhivatala **Debreczen.**

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötetlékébe jelenleg 1550 szövetkezet tartozik, 78 millió korona évi forgalommal.

Földművelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.

Hadikölcsön jegyzéseket

szívesen elfogad, a legelőnyösebb feltételeket nyújtja és minden felvilágosítást készséggel megad a

Magyar Általános Hitelbank

debreczeni fiókja, „Arany-Bika”-palota.